

ALDOUS
HUXLEY
Dans grotesc

Traducere din limba engleză
și note de Mihaela Negrilă

POLIROM
2022

— A fost odată un flăcău din Albion ce-avea în șale un ditai ganglion, murmură Gumbrii, *improvvisatore*¹.

— Întocmai, zise domnul Boldero. Întocmai. Vezi ce sonoritate profundă are? Ei bine, așa cum zic, vor fi impresionați. Și, de asemenea, recunoscători. Ne vor fi recunoscători pentru că le oferim o informație abstractă, improbabilă, pe care o pot spune mai departe nevestelor sau acelor prieteni despre care știu că nu citesc ziarul în care apare reclama noastră – o pot spune mai departe cu degajare, înțelegi, cu erudiție nepăsătoare, de parcă ar ști din copilărie totul despre ganglioni. Și vor simți așa o revărsare de superioritate când vor transmite mai departe metafizica și patologia, încât se vor gândi întotdeauna la noi cu afecțiune. Ne vor cumpăra pantalonii și îi vor îndemna și pe alții să-i cumpere. De aceea, continuă domnul Boldero din nou cu o paranteză instructivă, de aceea zilele medicamentelor cu patent secret sunt aproape numărate. Nu folosește la nimic să spui că ai redescoperit cine știe ce secret știut în trecut doar de egipteni. Lumea nu știe nimic despre egiptologie; însă oamenii au o bănuială că o astfel de știință există. Și că, dacă există, este improbabil ca producătorii medicamentului brevetat să fi descoperit date necunoscute profesorilor din universități. Cam la fel e și cu secretele care nu provin din Egipt. Oamenii știu că există o știință medicală și, din nou, simt că e improbabil ca producătorii să știe lucruri pe care medicii nu le cunosc. Creatorul de publicitate modern și democratic este pe deplin sincer. El îți spune totul despre asta. El explică faptul că sucurile gastrice care acționează asupra bismutului dau naștere unui acid dezinfectant. El

1. Improvizând (în it., în orig.).

evidențiază că fermentul lactic este distrus înainte de-a ajunge în intestinul gros, astfel încât leacul lui Metchnikoff nu funcționează, în general. Și explică apoi că singurul mod de-a plasa fermentul acolo e să îl amesteci cu amidon și parafină: amidon pentru a hrăni în continuare fermentul, parafină pentru a împiedica digerarea amidonului înainte ca acesta să ajungă în intestin. În consecință, el te convinge că un amestec de amidon, parafină și ferment este singurul lucru cât de cât bun. Prin urmare, îl cumperi, ceea ce nu ai fi făcut niciodată în lipsa acestei explicații. În același fel, domnule Gumbriș, noi nu trebuie să le cerem oamenilor să ne cumpere pantalonii pe încredere. Trebuie să explicăm științific de ce acești pantaloni vor fi buni pentru sănătatea lor. Și, prin intermediul ganglionilor, așa cum am arătat, putem chiar să demonstrăm că pantalonii vor fi buni pentru sufletul lor și pentru întreaga rasă umană în general. Și, după cum probabil știi, domnule Gumbriș, nimic nu se compară cu un mesaj spiritual pentru a face lucrurile să meargă. Combină spiritualitatea cu pragmatismul și aproape că i-ai câștigat. I-ai câștigat, dacă-mi dai voie să spun așa, cu vârf și îndesat. Asta putem noi să facem cu pantalonii noștri; putem să punem un mesaj în ei, un mesaj important, spiritual. Categorie, conchise el, va trebui să scoatem din ganglionii ăia tot ce putem.

— Voi încerca să fac eu asta, zise Gumbriș, care se simțea foarte optimist și sigur pe el.

Conversația hidrogenoasă a domnului Boldero îl umflase ca pe un balon.

— Și sunt convins că o vei face bine, spuse încurajator domnul Boldero. Nu există pregătire mai bună pentru comerțul modern decât o educație literară. Ca om de afaceri realist, sprijin

întotdeauna universitățile vechi, mai ales în misiunea lor de predare a științelor umaniste.

Gumbril se simți foarte flatat. Pe moment, i se păru extrem de satisfăcător să i se spună că exista probabilitatea să fie un bun om de afaceri. Omul de afaceri căpătă strălucire, începu să radieze, de fapt, cu o splendoare fosforescentă.

— Apoi, este foarte important să le speculezi snobismul, continuă domnul Boldero; să exploatezi acel dureros sentiment de inferioritate pe care îl simt întotdeauna cei ignoranți și naivi în prezența celor informați. Trebuie să facem din pantalonii noștri Lucrul – corect social, precum și confortabil din punct de vedere personal. Trebuie să insinuăm cumva că a nu-i purta e de prost gust. Trebuie să-i facem pe cei care nu-i poartă să se simtă puțin stânjeniți. Precum filmul acela al lui Charlie Chaplin, în care el e tânărul căscat din oraș care se îmbracă impecabil pentru cină, de la brâu în sus – vestă albă, frac, cămașă apretată, joben –, doar ca să descopere, când ajunge în holul hotelului, că a uitat să-și pună pantalonii. Trebuie să-i facem să se simtă așa. Asta are întotdeauna succes. Știi reclamele acelea americane excelente despre tinerele ale căror logodne sunt desfăcute pentru că transpiră prea abundent sau au o respirație urât mirositoare? Cât de groaznic de stânjenit te fac să te simți! Trebuie să facem ceva identic pentru pantalonii noștri. Sau cu aplicație mai imediată ar fi reclamele aceluia croitor despre hainele corecte. „Hainele bune te fac să te simți bine.“ Știi genul ăsta de text. Și apoi acele propoziții solemne de avertizare în care ți se spune că un costum corect croit poate să facă diferența între o întâlnire obținută sau pierdută, un interviu acordat sau refuzat. Însă cele mai meșteșugite exemple care-mi vin în minte, continuă domnul Boldero cu entuziasm

crescând, sunt reclamele acelea americane la ochelari, în care producătorul presupune mai întâi existența unei legi sociale despre ochelari și apoi se apucă să invoce toate sancțiunile, ce cad pe capul celui care comite o impolitețe, prevăzute pentru cei care o încalcă. Sunt meșteșugite. Pentru sport și relaxare, ți se spune, de parcă ar fi o axiomă socială, că trebuie să porți ochelari din baga autentică. Pentru afaceri, ramele de baga și brațele din nichel conferă o ținută incisivă – ținută incisivă, trebuie să ținem minte asta pentru reclamele noastre, domnule Gumbri! „Pantalonii Ingenioși Gumbri conferă o ținută incisivă oamenilor de afaceri.” Pentru hainele de seară obișnuite, rame din baga cu brațe din aur și șaua nazală tot din aur. Iar pentru hainele de seară de gală, un *pince-nez* fără rame, montat pe suport din aur, constituie culmea rafinamentului și este absolut corect. Astfel, vedem că s-a creat o lege socială, potrivit căreia orice miop sau suferind de astigmatism care se respectă trebuie să aibă patru perechi diferite de ochelari. Ia gândește-te ce-ar fi dacă ar purta modelul sport, făcut în întregime din baga, la hainele de gală! Ce impolitețe revoltătoare! Oamenii care interpretează astfel reclamele încep să se simtă stânjeniți; au doar o pereche de ochelari, le este teamă că se va râde de ei, că vor fi considerați oameni de rând, ignoranți și provinciali. Și, cum sunt puțini cei care nu ar prefera să fie considerați mai degrabă adulterini decât provinciali, dau fuga să cumpere patru perechi de ochelari noi. Iar producătorul se îmbogățește, domnule Gumbri! Ei, noi trebuie să facem ceva asemănător cu pantalonii noștri. Să insinuăm cumva că sunt corecți, că ești dezbrăcat fără ei, că logodnica ta ar rupe logodna dacă te-ar vedea așezându-te la cină pe altceva decât aer.

Domnul Boldero ridică din umeri și flutură vag din mână.

— S-ar putea să fie destul de dificil, zise Gumbrii, clătinând din cap.

— S-ar putea, consimți domnul Boldero. Însă dificultățile sunt făcute pentru a fi depășite. Trebuie să tragem sforile snobismului și rușinii: este esențial. Trebuie să găsim metode de-a pune în mișcare influența opiniei publice, astfel încât aceasta să îi ia în derândere pe cei care nu poartă pantalonii noștri. E dificil acum să ne dăm seama cum se poate face asta, dar este ceva ce va trebui făcut; va trebui făcut, repetă viguros domnul Boldero. Am putea chiar să găsim un mijloc de-a invoca în ajutorul nostru patriotismul. Pantaloni englezești umpluți cu aer englezesc pentru bărbații englezi. Un pic cam neplauzibil, poate. Dar s-ar putea să fie ceva în ideea asta.

Gumbrii scutură din cap cu îndoială.

— Ei bine, în orice caz, e unul dintre lucrurile la care trebuie să ne gândim, spuse domnul Boldero. Nu ne putem permite să neglijăm niște emoții sociale atât de puternice precum acestea. Sexul, după cum am văzut, iese aproape total din discuție. Prin urmare, trebuie să le folosim pe restul cât de mult putem. De exemplu, noutatea afacerii. Oamenii se simt superiori dacă posedă ceva nou, ceva ce vecinii lor nu au. Simplul fapt al noutății este ca o beție. Trebuie să încurajăm acest sentiment de superioritate, să întreținem această beție. Cele mai absurde și inutile obiecte pot fi vândute pentru că sunt noi. Nu cu mult timp în urmă, am vândut patru milioane de săpuniere brevetate dintr-un model nou și ciudat. Ideea era că nu se fixau pe perete cu șuruburi, ci se făcea o gaură în perete și se zidea săpuniera într-o nișă, precum vasul cu apă sfințită de la intrarea în biserică. Săpunierile mele nu

aveau nici un avantaj în plus față de celelalte modele și instalarea lor costa foarte mult, însă am reușit să păcălesc lumea să le cumpere doar pentru că erau ceva nou. Am vândut patru milioane. (Domnul Boldero zâmbi mulțumit aducându-și aminte de asta.) Vom face la fel cu pantalonii noștri, sper. Oamenii s-ar putea să se jeneze să fie primii care să-i poarte, însă această jenă va fi compensată de sentimentul de superioritate și mândrie produs de conștiința faptului că poartă ceva nou.

— Perfect, spuse Gumbrii.

— Iar apoi, desigur, mai e și sloganul cu privire la economie. O pereche de Pantaloni Ingenioși va ține mai mult decât șase perechi de pantaloni obișnuiți. Asta e foarte simplu. Atât de simplu, încât e chiar neinteresant, dădu din mână domnul Boldero.

— Va trebui să avem imagini, zise Gumbrii, ca o paranteză.

Avea o idee.

— O, desigur.

— Cred că știu exact omul care să le facă, continuă Gumbrii. Îl cheamă Lypiatt. E pictor. Probabil că ați auzit de el.

— Dacă am auzit de el! exclamă domnul Boldero. Cine n-a auzit de Lydgate, râse el.

— Lypiatt.

— Lydgate, vreau să zic, desigur.

— Cred că ar fi exact omul potrivit, zise Gumbrii.

— Sunt sigur că ar fi, întări domnul Boldero, fără nici un pic de întârziere.

Gumbrii era mulțumit de sine. Simțea că făcuse un serviciu cuiva. Bietul Lypiatt, el avea să se bucure de bani. Gumbrii își aduse aminte și de cele cinci lire ale sale. Și, amintindu-și de cele cinci lire, își aduse aminte și că domnul Boldero nu făcuse încă nici o propunere concretă cu privire